

Život svatého Václava / První staroslověnská legenda o sv. Václavu

(asi pol. 10. stol.)

(1) Žil v Čechách kníže veliký slávou, jménem Vratislav, a žena jeho Drahomiř. I narodil se jim prvorozený syn, a když jej křtili, nazvali ho jménem Václav. (...)

I dala jej bába jeho Ludmila vyučiti knihám slovanským podle návodu kněze, i osvojil si smysl jejich dobře. Vratislav pak jej odeslal do Budče. I počal se pacholík učiti knihám latinským a naučil se jim dobře.

(3) Zpychli pak mužové čeští a povstali proti sobě, neboť kníže jejich byl mlád. Bylo mu totiž osmnáct let, když zemřel jeho otec. A když dorostl a rozumu nabyt i bratr jeho, tehdy d'ábel vešel do srdce zlých jeho rádců, jako kdysi do Jidáše. Neboť jest psáno: „Každý kdo povstává proti pánu svému, podobá se Jidáši.“ Ti tedy namluvili Václavovi pravice: „Boleslav chce tě zabít, dohodnuv se s matkou a se svými muži.“ Psi zlí, kteří navedli Václava, aby vyhnal svou matku bez viny. Václav však, pochopiv, co je bázeň boží, pamatoval na slova apoštola řkoucího: „Cti otce svého i matku svou“ a „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého“ a chtěje vyplniti všechnu spravedlnost boží, přivedl nazpět svou matku, velmi plakal a kál se, řka: „Pane Bože, nepokládej mi toto za hřích.“ (...)

(5) Když nastalo ráno, zvonili na jitřní. Václav uslyšev zvon pravil: „Sláva tobě, Pane, že ses mi dal dožítí tohoto jitra.“ A vstav šel na jitřní. Boleslav jej dostihl v bráně. Václav se ohlédl a pravil: „Včera byls nám dobrým pánem.“ K Boleslavovu uchu se však přiklonil d'ábel a rozvrátil jeho srdce, že tasil meč a odvětil: „Tak ti chci být lepším.“ A udeřil jej mečem po hlavě. Václav se obrátil a řekl: „Co tě to napadlo?“ A uchopiv ho srazil a padl nad ním a řekl: „To ti Bůh, bratře.“ Tuža přispěchal a udeřil jej do ruky. Václav pustil bratra a běžel ke chrámu. Tu dva d'ábové, Čsta a Tira, ubili jej ve vratech chrámových. Hněvysa pak přiběhl a probodl mu žebra mečem. I vypustil ducha svého, řka: „V ruce tvé, Pane, odevzdávám ducha svého.“

In: Bláhová, E. – Konzal, V.: Staroslověnské legendy českého původu. Praha 1975.

Vita et passio sancti Wenceslai et sanctae Ludmilae avie eius

(asi konec 10. stol.)

(5) (...) Neboť stále jmenovaný vévoda Václav, staraje se o zjednání pokoje, pojal vnuknutím Ducha svatého úmysl, matku svou, která byla příčinou veškeré zloby, z vlasti vypuditi, aby vyhnáním jejím a všech jejích bezbožných přívrženců byla utišena zuřivost rozbrojů a mír v církvi Kristově se vzmožil, tak aby všichni dokonale poznali, majíce jednoho a téhož pána, pravé učení Kristovo, a až bude všechno zařizeno, co by se zdálo sloužiti míru v knížectví, a až po vypuzení a vyhnání synů nesvornosti bude upevněn pokoj, povolati zase matku se ctí do vlasti. A to všechno s pomocí Boha stvořitele vskutku vykonal. Neboť vyhnal svou matku s největší hanbou ze země a tak ji Bůh všemohoucí stihl zaslouženým trestem za to, že prolila nevinnou krev blahoslavené Ludmily a že ji prolila bez příčiny. Ale poněvadž byl pln cudné bázně, která trvá věky věkův, a poněvadž byl pamětliv příkázání božích, podle nichž máme otce i matku ctíti, přivedl ji po nějakém čase zase zpět, dřívější důstojnosti panovnické však zůstala zbavena až do dne své smrti. (...)

(6) (...) Žaláře a šibenice za dřívějších časů postavené a až do jeho doby stojící kácel, sirotky, vdovy, chudé, nemocné navštěvoval, mrtvé pohřbíval, cizince a pocestné jako nejbližší příbuzné přijímal, kněze, kleriky a mnichy jako Pána ctil, bloudícím cestu pravdy ukazoval, pokoru, trpělivost, mírnost a lásku, jež nade všechno vyniká, zachovával, násilím a lstí nic neodmítal a svou družinu nejen zbraněmi, ale i šatem opatroval. (...)

(7) (...) Vstane blahoslavený Václav, jenž se měl státi brzy obětí Kristovou, neboť prahl podle onoho svého svatého obyčeje pospíšiti do chrámu, aby mohl co nejskrytěji pokleknouti k delší modlitbě, dříve než by se sešel zástup lidu, a zatímco touží jako dobrý pastýř se svým stádem poslouchati a zpívati společně jitřní chvalozpěvy, brzy jest polapen do osidel úkladů. Neboť kněz toho kostela, jeden z těch, od nichž vyšla nepravost z Babylonu, hned jak spatřil muže božního přicházeti, podle příkazu zločinců zavřel dveře kostelní. Povstanou i připravení úkladníci, totiž bratr s celou svou ozbrojenou četou. A spatřiv bratra vyvolený vojín boží, chtěje mu díky vzdáti, obejmě pažemi jeho šíji, a líbaje ho, pozdraví ho slovy: „Bud' stále zdrav, můj bratře, oplývej statky života pozemského i budoucího a ať tebe Kristus přijme k věčné hostině, jako tys včera mne a mou družinu s takovou štědrostí pohostil.“ Ale na to on odpověděl zpupně a s posupným pohledem, vytasil meč, který měl skryt pod pláštěm: „Včera ovšem, jak chvíle toho žádala, jsem tě pohostil, nyní však takto bratr bratru poslouží!“ a máchnuv mečem, udeřil ho do hlavy, ale poněvadž tohoto moc Páně chránila, stěží dokázal, že mu krev vytryskla. Neboť hrůzou nad krutostí svého činu byl ten bídník tak ochromen, že i když podruhé udeřil, s údivem shledal, že nedokáže nic, co by bylo hodno silného muže. A tu blahoslavený Václav, zachytiv svou rukou jeho obnažený meč, pravil: „Jak špatně jednáš, že mne zraňuješ!“ Když však zpozoroval, že on nikterak neupouští od započatého skutku, konečně ho uchopil, jak někteří praví, a sraziv ho k svým nohám řekl: „Hle, vidíš ty, jenž ses svým rozhodnutím zahubil, jako maličké zvířátko bych tě mohl svou rukou rozmáčknoti, ale daleka toho budiž ruka služebníka božního, aby se poskvřila krví bratrovou.“ A vrátil bratru meč, který mu odňal, a maje ruku od něho již krví potřísněnou, rychle spěchal ke kostelu. Avšak onen bídník běže za ním, volal hlasem velikým: „Druhévoje moji, kde jste? Prašpatně pomáháte svému pánu a uboze mu přispíváte, ačkoli je v takové tísní!“ A tehdy vyběhl celý zástup zlosynů ze svých úkrytů, a s mnoha meči a kopími proti němu vyrazivše a těžkými ranami se naň sápadíce, zahubili ho přede dveřmi chrámu. (...)

